Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

(DÜSBED) ISSN : 1308-6219

Nisan 2015 YIL-7 S.13

TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET: NEDENLERİ, KORUMA, ÖNLEME VE MÜDAHALE HİZMETLERİ*

Kasım TATLILIOĞLU** **İsmail KÜÇÜKKÖSE*****

Öz

Kadına yönelik şiddet yaygın bir toplumsal sorundur. Tarih boyunca sosyal yapımızın en dinamik ve en temel kurumu olan ve toplumumuzun çekirdeğini oluşturan aile kurumu üzerinde ülkemizde yıllardır tartışılan "aile içi şiddet", "kadına yönelik şiddet", "kadın cinayetleri", "kötü muamele", "kadın intiharları", "töre ve namus cinayetleri" ve "taciz ve tecavüz" gibi söylemler gündemdeki yerini korumaya devam etmektedir. Şiddetin en yaygın görülen biçimi erkeğin kadına ve çocuğa karşı uyguladığı aile içi şiddettir. Bu hazin duruma gerek görsel, gerekse yazılı basın yolu ile sık sık tanık olmaktayız. Ülkemizde kadına yönelik şiddet üzerine yapılan araştırmalara baktığımızda, kadına yönelik şiddetin yaygınlığını, kadının şiddet karşısındaki çaresiz kalışını ve şiddete uğrayan kadının nasıl yardım alması gerektiği konularında bilgisizliğini görmekteyiz. Diğer taraftan, aile içinde kadına yönelik şiddet sadece koca tarafından gerçekleştirilmemektedir. Şiddetin, baba, oğul, ağabey, kardeş, kayın valide, elti, kayınbaba, kayın birader ve öteki akrabalar tarafından da gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu durum "aile mahremiyeti", "ailenin iç meselesi", "ailevi mesele" olarak algılandığından birçok gayr-i hukuki, gayr-i ahlaki ve gayr-i insani durum örtbas edilmekte ve şiddete uğrayan kurban acı ve zulüm görmeye devam etmektedir. Bu yanlış ve gelenekçi anlayış kadının aile içi şiddete yıllarca boyun eğmesine yol açmıştır. Şiddet, sonuçları ile bireylerin fiziksel ya da psikolojik sağlığını derinden etkileyen bir yıkımdır. Bunun için, yasal düzenlemelere, koruyucu, önleyici ve müdahale edici çalışmalara, şiddete uğrayan kurbanlara yönelik koruma ve destek programlarına, öte yandan toplumsal duyarlılığın ve toplumsal bilincin arttırılmasına ve daha ahlaklı, daha vicdanlı bireyler yetiştirilmesine öncelik verilmelidir. Bu alanda birçok kurum ve kuruluşun işbirliğine ihtiyaç vardır.

Anahtar kelimeler: Kadına karşı şiddet, eş şiddeti, kurban, zorbalık, kötü muamele, cinsiyetçilik.

THE VIOLENCE AGAINST THE WOMEN IN TURKEY: THE REASONS, PROTECTIONS, PREVENTION AND INTERVENTION SERVICES

Abstract

Violence against women is a common social problem.Throughout the history our social structure such sayings as "the violence in the family, the violence against women, women murders, maltreatment, women suicides, custom and honour murders, annoyance and indecent assaults" over the family foundation,which is the most dynamic and the most principal institution and which comprises the basis of our society, have remained as a current issue for years debated in our country. The most common form is domestic violence against women and children. We often bear witness to the sad situation through both visual and print media path. In our country, when we look at the studies on the violence against women, we see that the violence against women is widespread and women are desperate due to the violence, the women who suffer from violence don't know how to get help and so on. On the other hand, the violence against women in the family isn't carried out only by the husband. It is seen that it is fulfilled violence by a father, a son, a brother, a mother-in-law, a

---

* **Not:** Bu makale; 29-30 Haziran 2012 Tarihinde Erzurum EGM ile Avrupa Birliği kuruluşu olan TAIEX'in birlikte düzenlemiş olduğu, "*Şiddetin Sosyal Dinamiklerinin Anlaşılması ve Önleyici Stratejilerinin Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu"*nda özet bildiri olarak sunulmuştur.

**Yrd. Doç. Dr., Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü. kasimtatlili@hotmail.com

***Uzman Psikolojik Danışman. MEB, Konya Selçuklu İsmail KAYA Anadolu İHL. ismailkucukkose@gmail.com.

sister-in-law a father-in-law, a brother-in-law and the other relatives as well. When this stiation is perceived as "family privacy", "the interior problem of the family", "a problem belonging to the family", a lot of illegal, immoral, inhuman situations are covered up and the victim that is exposed to the violence goes on suffering. This wrong and traditionalist thought has brought about the fact that women submit to the violence in the family for years. Violence is a kind of demoliation that its consequences deeply affects the individual's physical or psychological health. Therefore, it must be given priority to the regulations of law, protecting, preventing and interfering work, the programmes which protect and support the victims that are exposed to violence, the increasing on the one hand social sensitiveness and social consciousness and bringing up more well-behaved, more conscientious people. In this field the cooperation of lots of foundations and institutions is necessary.

Key words: Violence against women, intimate partner violence, victim, tyranny, maltreatment, sexism.

1.GİRİŞ

"Kadına yönelik şiddet, toplumsal hayatın farklı alanlarında kadınların yaşadığı ayrımcılığın en belirgin göstergelerinden birisidir".

Şiddet ve saldırganlık, doğaya ve insanlara bilerek kötülük yapan yıkıcı ve yok edici eylemleri ifade etmektedir. Günümüzde, şiddet toplumsal bir sorun haline gelmiştir. Tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de kadına yönelik aile içi şiddet, mücadele edilmesi gereken ciddi bir toplumsal sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Dünyada ve ülkemizde kadınların birçok fiziksel, duygusal, mesleki ve sosyal nitelikteki ihtiyaçları ile sağlık hizmeti gibi diğer gereksinimleri bilinçli bir şekilde giderilmemekte ya da ihmal edilmektedir. Geleneksel ülkelerde kuralsızlık nedeniyle uyumsuzluklar yaşandığından, alt katmanlarda oluşan psikolojik öfke ani bir şiddete dönüşebilmektedir. WHO'ya (2002) göre, dünyada her yıl 5000 civarında kadın namus adına işlenen cinayetlerle öldürülmektedir. Bu konudaki en önemli sorun, kadına yönelik şiddet konusunda toplumda bir duyarlılığın olmaması, şiddetin doğal karşılanması ve şiddet olgusunun temel insan haklarının ihlali olduğunun farkına varılmamasıdır. Toplumsal cinsiyet ilişkileri, hayatın birçok alanında erkeklerin daha baskın olduğu, kadınların genellikle ikinci plana itildiği, eşit olmayan güç ilişkisini ortaya çıkarmıştır. Toplumda erkeklere atfedilen işlevlere ve görevlere verilen değer, birçok açıdan kadınlara ve kadınlara atfedilen işlevlere ve görevlere göre daha büyüktür (TÜİK, 2012, s. 21). Kadına yönelik şiddet, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre de farklılık göstermektedir. Heisse'ye (1993) göre, gelişmiş ülkelerde kadınların 1/3'ü ile 2/3'ünün eşi tarafından şiddete maruz kaldığı saptanmışken, gelişmekte olan ülkelerde ise bu oran %20-50 civarında görülmektedir.

Türkiye'de kadın-erkek eşitliği ilkesi yavaş yavaş gelişme göstermiştir. İlk olarak, 2001 yılında Anayasa'nın 41. ve 66. maddeleri, 2004 yılında 10. ve 90. maddeleri, 2010 yılında ise yine 10. maddesinde yapılan değişikliklerle kadın-erkek eşitliği güçlendirilmiştir. Anayasa'nın 10. maddesine 2004 yılında, *"Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür."* hükmü eklenmiştir. Anayasanın 66. maddesinden; Türk vatandaşlığının düzenlenmesi ile ilgili eşitsizlik içeren hüküm çıkarılarak, 90. maddesine ise; *"usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla ulusal kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi durumunda çıkabilecek ihtilaflarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas*

alınır" hükmü eklenmiştir. Bu çerçevede CEDAW Sözleşmesi de ulusal düzenlemeler karşısında üstün konuma getirilmiştir (KSGM, 2012).

Kadına yönelik şiddet çok yaygın bir sosyal olgudur. Sosyal bilimciler bu yaygınlığın sebebini şiddetin, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının sürdürülmesi için kullanılan bir tehdit, bir araç olmasına bağlamaktadırlar (Akın, 2008). Kadına yönelik şiddet; "*cinsiyete dayanan, kadını inciten, ona zarar veren, fiziksel, cinsel, ruhsal hasarla sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde ya da özel yaşamında ona baskı uygulanması ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranış*" olarak tanımlanmaktadır (WHO, 2005; Eryılmaz, 2001). Kadına yönelik erkek partnerin yapmış olduğu şiddet konusunda araştırmalar oldukça artmıştır. WHO Kadın Sağlığı ve Aile İçi Şiddet Organizasyonu 2005 yılından itibaren birçok ülkede kadına yönelik şiddete ilişkin çalışmalarına başlamıştır. Türkiye'de aile içi kadına yönelik şiddet çalışmalarının araştırma alanına girişi oldukça yenidir. Türkiye'de namus adına işlenen cinayetlerle ilgili olarak ise özel veriler elde edilememektedir.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı; kadınların insan haklarını geliştirmek adına, kadınları aile içi şiddetten korumak, bireysel ve toplumsal bir bilincin oluşmasını sağlamak ve aile içi kadına yönelik şiddetin azaltılması, önlenmesi ve nihai olarak da tümüyle ortadan kalkması için çalışan paydaşların verimliliklerinin ve kapasitelerinin artırılmasına katkı sunmaktır. Kadına yönelik aile içi şiddet özel alanda yaşanmakla birlikte toplumsal bir sorundur. Şiddet, sonuçları ile bireylerin psikolojik ve fiziksel sağlığını derinden etkileyen bir yıkımdır Kadına yönelik şiddet, ülkemizde olduğu gibi, tüm dünya da toplumsal bir sorun haline gelmiş olup, vicdanlarda derin yaralar açmaktadır. Şiddet ne biçimde olursa olsun kadınların hayatına korku ve güvensizliği sokmakta, temel hak ve özgürlüklerini kullanmalarını engellemektedir. Kadın ve çocuklara yönelik şiddetin ülkemizde artarak devam ediyor olması yeni ve acil önlemlerin alınmasını gerekli kılmaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

3.1. Şiddet Kavramı

Şiddetin çok sayıda tanımı yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şu şekildedir: BM Bildirisi'ne (2003) göre şiddet; *"fiziksel, cinsel, psikolojik herhangi bir zarar ve üzüntü sonucunu doğuran veya bu sonucu doğurmaya yönelik, özel yaşamda ve kamu yaşamında gerçekleşebilen her türlü davranış, tehdit, baskı veya özgürlüğün keyfi biçimde engellenmesi";* WHO'ya (2005) göre, "*bir bireyin yaralanma ve ölümüne neden olan ya da gelişmesini engelleyen fiziksel, psiko-sosyal ve cinsel olarak uygulanan kasıtlı davranışlar";* Develioğlu'na (1993) göre, "*sertlik, katılık, sıkılık, sözle yola getirme*"*;* Ünsal'a (1996) göre, *"sert ve katı davranış ve kaba kuvvet";* Budak'a (2000, 716) göre, "*düşmanlık ve öfke duygularının, kişilere ve nesnelere yönelik fiili, yıkıcı fiziksel zor yoluyla dile getirilmesi*"; Michaux'a göre ise, "*karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya bir kaçı doğrudan veya dolaylı, toplum ya da dağınık olarak diğerlerinin veya bir kaçının bedensel veya manevi bütünlüğüne, mallarına veya simgesel ve kültürel değerlerine zarar verecek şekilde davranması*" olarak tanımlamıştır (Ağçay, 2009, s.5). Dünya sağlık raporunda belirtildiği gibi, şiddet her bireyin hayatının parçası

olmuştur. Bugün şiddete bağlı olarak her yıl 1.5 milyondan fazla insan ölmektedir. Çoğu durumda da şiddet ölümcül olmayan yaralanmalara, kronik acılara, intiharlara yol açmaktadır. Genel olarak, dünya çapında 15-44 yaş arası kişiler için, şiddet önde gelen ölüm nedenleri arasında yer almaktadır (www.who.int/violenceprevention).

3.2. Şiddet Türleri

Şiddet, toplumun her kesiminde değişik yoğunluk ve türlerde kendini göstermektedir. Yapılan araştırmalarda; dünya genelinde her üç kadından birinin dövüldüğü, cinsel ilişkiye zorlandığı ya da başka şekilde istismar edildiği ortaya konmuştur. Yapılan arkeolojik çalışmalar kadınların fiziksel şiddetle karşı karşıya kalmanın 3000 yıl öncesine kadar uzandığını, kadın mumyaların kemiklerinde erkek mumyaların kemiklerine göre daha fazla kırık olduğu görülmüştür (Dolunay, Yıldız, 2013; Bayken, Fidan, Hazer, Aygin, Yıldırım, Hayır, Şimşek, 2009).

3.2.1. Sözel Şiddet

İnsanları sözle rencide etmektir. Aşağılayıcı sözler söylemek, suçlamak, küfür etmek, küçük düşürmek, hakaret etmek, tehdit etmek, yüksek sesle bağırmak, sürekli eleştirmek, kararlara katılımını engellemek, kişiyi küçük düşürücü adlar takmak ve sık sık olumsuz bir şekilde eleştirmek ve alay etmek de sözel şiddet kapsamında değerlendirilmektedir (Altınay & Arat, 2007; Sümer, 1997).

3.2.2. Fiziksel Şiddet

Aile içi şiddetin en sık olarak uygulanan biçimidir. Kaba kuvvetin bir korkutma, sindirme aracı olarak kullanılmasıdır. Tokat atmak, vurmak, itmek, tükürmek, yumruklamak, duvara vurmak, saçını çekmek, tekmelemek, yaralamak, öldürmek … gibi. Kadına yönelik fiziksel şiddet en çok aile içinde gerçekleşir ve fail genellikle de eş/partner veya eski eş/partnerdir (Akkaya-Şahin, 2010; Altınay & Arat, 2007; Batuk 2002).

3.2.3. Ekonomik Şiddet

Kişinin yaşamını sürdürebilmek için, gerek duyduğu ekonomik olanaklardan mahrum bırakılması, ekonomik kaynakların ve paranın kişi üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak düzenli bir şekilde kullanılması, para yönetimi konusunda eleştirmek ve etiketlemek … gibi. Başka bir tanımla ekonomik şiddet; çalışan kadının parasını elinden alma, ekonomik anlamda onu kullanma şeklindedir (Ağçay, 2009).

3.2.4. Psikolojik Şiddet (Duygusal şiddet)

Birine karşı sistemli bir şekilde psikolojik baskı uygulamak, duygusal olarak sömürmek ve aşağılamak, onu kontrol etmek veya cezalandırmak amacıyla onu toplumdan soyutlamak için uygulanan her türlü hareket duygusal şiddet olarak kabul edilmektedir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008). Duyguların ve duygusal ihtiyaçların, karşı tarafa baskı uygulayabilmek için sürekli bir şekilde istismar edilmesi, bir tehdit aracı olarak kullanılmasıdır. Keyfi surette eşle doğrudan iletişimi kesmek, onunla konuşmamak, sevgisizlik, hoşlanmamak, surat asmak, aile bireylerinin kendisini ifade etmesini, görüş ve düşüncelerini açıklamasını engellemek, ailesiyle ve arkadaşlarıyla görüşmesini engellemek,

değer vermeme, aşağılama … gibi. Duygusal şiddetin amacı, kurbanın kendine ait saygısını kaybettirmek, korkutmak, kendini güçsüz hissetmesini sağlamaktır (Kaypakoğlu, 2010; Yıldırım, 1998). 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda duygusal şiddet 125. Maddede düzenlenen hakaret suçları kapsamında cezalandırılmıştır (TCK, 2011).

3.2.5. Sosyal Şiddet (Kontrol etme davranışı)

Kadını, eşinin ya da birlikte olduğu kişinin kontrol etme davranışı kadına yönelik bir diğer şiddet davranışıdır. Aile bireylerini başkaları önünde sürekli olarak küçük düşürmek, zaaflarıyla alay etmek, kıskançlık gösterilerinde bulunmak suretiyle bireylerin davranışlarını kontrol etmek, ailesi, arkadaşları, komşuları ile görüşmesini ve evden dışarı çıkmasını engellemek, her zaman nerede olduğunu söylemesi konusunda baskı yapmak, sadakatsizlikle suçlamak, başka erkeklerle konuştuğunda kızmak, giyim kuşamına karışmak, sağlık hizmetine ulaşımını kontrol etmek … gibi. Akers'e (2000) göre, aile içi şiddet sadece vücuttaki kimyasal dengesizlikten, alkol, uyuşturucu, depresyon ya da benzer nedenlerden meydana gelmez. Ailenin diğer üyelerini kontrol etme isteği, aile içi şiddetin temel nedenlerinin en başında gelir (Akt: Özgentürk, Kargın & Baltacı, 2012).

3.2.6. Cinsel Şiddet

Birine istemediği riskli ve utanç verici bir cinsel ilişkiye zorlamak cinsel şiddet olarak tanımlanmaktadır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008). Başkalarıyla cinsel ilişkiye zorlama, eşlerin rızası olmadan çocuk doğurmaya veya doğurmamaya engel olma, kürtaja zorlama, yakın akrabalarla cinsel ilişkiye zorlama, evlenmeye zorlama, sarkıntılık girişimleri, çocuk yaşta evlendirmeler, cinsel yolla bulaşıcı hastalıklara karşı korunmayı reddetme, fuhşa zorlama, seks ticareti, doğum kontrol kullanımı hakkını engelleme, zihinsel ve bedensel özürlülerin cinsel istismarı, zorla düşük yaptırtma, telefon, mektup veya sözle cinsel içerikli rahatsızlık verici davranışlar cinsel şiddete birer örnek oluşturabilir. Türkiye'de kadınların %14'ü en az bir kez istemediği zamanlarda cinsel ilişkiye zorlandıklarını ifade etmişlerdir (KSGM, 2008; Karal & Aydemir, 2012, s.22). Cinsel taciz ve cinsel istismar, kadında psikolojik, fiziksel ya da sosyal zarar bırakır. Beraberinde birçok çağrışımları, utanç verici hareket ve salgın fiziksel ve psikolojik istismar taşıyabilir (Passant, 2013).

3.2.7. Flört Şiddeti

Kimi belirtiler şiddet eğilimine işaret edebilir. Genel olarak öfkeli bir tarza sahip olmak, öfke patlamaları yaşamak, hoşgörüsüzlük. Olayların sorumluluğunu üstlenmeme, hatalarını kabul etmeme, hep başkalarını suçlama. Cinsiyetçi bir tavra sahip olma, kadınların ve erkeklerin nasıl davranması gerektiği konusunda çok kesin yargılarının bulunması. Genel olarak denetleyici, baskıcı, kısıtlayıcı davranışlar sergileme, gittiğiniz yeri, görüştüğünüz kişiyi, yaşam kararlarınızı kontrol etme arzusu. İstediği olmadığında küsme, surat asma, kendini acındırma, duygu sömürüsü. Dünyanın onun etrafında dönmesini, her zaman onu ve isteklerini kendi isteklerinizin önünde tutmasını bekleme. Sizin fiziksel, duygusal, cinsel sınırlarınıza saygı göstermeme, ihlal etme, "yapma" dediğiniz şeyleri bilerek

ve zorlayarak yapma. Aşırı kıskançlık ve kıskançlığı normal gibi sunma (www.siginaksizbirdunya.org).

4. Aile İçi Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

Aile içi kadına yönelik şiddetin temelinde de birçok sebep vardır. Kadın ve erkeğin toplumda var oluş biçimi bireyin yaşamını şekillendirir. Toplumun erkeklerden beklentisi, kamusal alanda varlık göstermesi ve akılcılığı her daim elde tutmasıdır. Böylesi bir toplumsallaşma süreci, erkeği duygusal davranış sergilemekten uzaklaştırmaya hizmet eder. Kadınlar için işleyen süreç ise bunun tam tersidir. Kadınlardan beklenen duygu, zayıf olmaları, yaşam alanının sınırlarını ev, eş ve çocuklarla belirlemeleridir (Gümüşçüoğlu, 2009, s.316-317). Şiddetin de diğer davranışlar gibi dolaylı ve dolaysız pekiştireçler yoluyla öğrenilen bir davranış olduğunu ileri süren bilişsel davranışçı yaklaşım, bir çocuk olarak aile içinde şiddet görme ya da şiddete tanık olma ile yetişkinlikte şiddet uygulayan olma ilişkisine geniş yer vermektedir. Oliver (1993), şiddet uygulayan erkeklerin üçte birinin çocukluklarında şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedir (Akt: Çelik, 2013, s.65). Kitle iletişim araçlarında işlenen cinsiyetçi kalıp yargılar da kadına yönelik şiddette etkisini göstermektedir. Cinsiyetçilik, toplumsal cinsiyete dayalı bir ayrımcılığı ifade eder. Özünde, kadın cinsine yönelik ayrımcılığı ifade etmektedir. Kadını toplumda ikinci ve aşağı bir konuma düşürmektedir. Medyada kadın ve erkek karakterleri de farklı bir biçimde yansıtılmaktadır. Kadının kişisel karizması ve çekiciliği, genç ve güzelliği ön plana çıkarılırken; erkeğin mesleki başarısı, para ve entelektüel başarısı karizmasının merkezini oluşturmaktadır. Kadına yönelik şiddetin kaynağında cinsiyet ayrımcılığı yatmaktadır. (Timisi, 1998; Akkaya-Şahin, 2010; Sallan-Gül, 2011). Şiddet konusunda birçok farklı açıklamanın geliştirilmiş olmasının temel nedeni şiddetin nedenlerinin ve sonuçlarının çok boyutlu olmasıdır. Aile içinde kadına yönelik şiddeti tek bir nedenle açıklamak yetersiz kalmaktadır (www.aktuelpsikoloji.com). Wang ve ark.'na (2002) göre, yoksulluk, düşük gelir düzeyi, erkeğin alkol-madde bağımlılığı olması, ruhsal hastalık varlığı ve çocukken şiddete maruz kalmış olmaları da şiddet riskini arttıran durumlardır. Meit ve ark.'na (2007) göre ise, eşler arası zayıf iletişim kadına yönelik şiddetin etiyolojisinde her zaman vardır. Psikolojik sebepler, psikotik, non-psikotik bozuklukları olanlar ve anti-sosyal ve paranoid kişilik bozuklukları, vb. psikolojik rahatsızlıkları olanların da şiddet uygulama meyli içinde oldukları kabul edilmektedir.

Aile içi kadına yönelik şiddetin nedenlerini şöyle sıralayabiliriz (Her yönüyle şiddet çalıştayı, 19-20 Nisan, 2012)**:**

- Psikolojik nedenler
- Kaliteli bir sosyal iletişimin kurulamaması
- Sevginin karşılıklı olarak ifade edilmemesi
- Medyanın etkisi
- Yoksulluk

- Alkol kullanımı
- Töreler/Gelenek/Görenekler
- Göçler
- Cinsiyet ayrımcılığı
- Kişilerin erken yaşta evlenmeye zorlanması
- Toplumda yanlış bilinen birçok inançlar
- Aile bireylerinin ekonomik olarak bağımsız olma isteği
- Hukuksal boşluklar
- Eğitim sisteminin yetersizliği
- Kültür farklılıkları
- Değerlerden sapma ve kültürel çözülme (Subaşi-Akın, 2003; www.siginaksizbirdunya.org).

5. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele

Aile içi şiddet dünyada birçok ifadeyle bilinmektedir. Bunlardan bazıları; "aile içi şiddet", "eşler arası istismar", "aile şiddeti", "evlilik istismarı", "eş istismarı"dır. Aile içi şiddet, bir tek davranış biçimi değildir; fiziksel, cinsel ve psikolojik birçok davranış örüntüsünün uygulanmasıyla oluşmaktadır (Hornor, 2005). Aile içi şiddet, 1996 yılında Dünya Sağlık Örgütü tarafından bir halk sağlığı sorunu olarak ilan edilmiş ve 2000 yılında şiddetin önlenmesinde dört ana konu belirlenmiştir. Bunlar; "şiddetin tiplerinin tanımlanması ve sonuçlarının değerlendirilmesi", "şiddetin nedenlerinin tespit edilerek agresif davranışlara yol açan risk faktörlerinin belirlenmesi", "şiddetin önlenmesinde en iyi yöntemlerin tespiti", "özellikle çocuk ve kadınlara yönelik şiddeti azaltma programlarının desteklenmesi"di (Dixon, 2003; akt: Parmaksızoğlu-Çakır, 2011).

Kadına karşı şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar tüm dünya ülkelerinde ve ülkemizde değişik yöntem ve boyutlarda sürdürülmektedir. Ülkemizde kadına yönelik şiddete sıfır tolerans ilkesi ile çalışmalar çok geniş bir yelpazede kamu, sivil ve tüm tarafların kapsamlı işbirliği ve ortak çabalarıyla yürütülmektedir. Aile içi şiddet vakalarında şiddet mağdurlarının çoğunun kadın olması dolayısıyla kadınlara sunulan hizmetlerin sayısının ve niteliğinin arttırılmasının yanında şiddet uygulayan erkeklere yönelik de çeşitli hizmetlerin planlanması ve hayata geçirilmesi gerekmektedir (Çelik, 2013).

Başbakanlık, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan, "*Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-1015*" kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik aile içi şiddetle mücadeleye ilişkin 6 temel alanda iyileştirme yapılması

kararlaştırılmıştır. Bunlar; "yasal düzenlemeler", "toplumsal farkındalık ve zihniyet dönüşümü", "kadının sosyo-ekonomik konumunun güçlendirilmesi", "koruyucu hizmetler", "tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri" ve "Kurum/Kuruluşlararası işbirliği"dir. Kadınların toplumsal yaşama aktif katılımında ve kendilerini baskı altında tutan geleneklerle yüzleşmesinde eğitim almasının, meslek eğitimi yapmasının ve eşit haklara sahip olmasının rolü hayati bir önem teşkil etmektedir. Ülkemizde kadına karşı veya aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla, reform niteliğinde olan *"4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun"* yürürlüğe girmiş olmakla birlikte, bu sorunun sadece yasal düzenlemelerle aşılamayacağı da bir gerçektir. Dolayısıyla bu düzenlemelerin yanı sıra, uygulamaya yönelik önlemlerin de alınması büyük önem arz etmektedir (KSGM, 2008, KSGM, 2012)

Şiddete maruz kalındığında başvurulması gereken kurum ve kuruluşlar şunlardır (www.kadininstatusu.gov.tr; www.siginaksizbirdunya.org)

. İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri

. Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı

. Sağlık Kuruluşları

. Polis Merkezleri

. Jandarma Karakolları

. Cumhuriyet Savcılığı

. Belediyelerin Kadın Danışma Merkezleri

. Baroların Kadın Danışma Merkezleri ve Adli Yardım Kurulları

. Kadın Sivil Toplum Kuruluşları

6. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Sağlık İle İlgili Sonuçları

Şiddetin toplumun en küçük ve en temel birimi olan ailenin bireyleri arasında görülmesi aile içi şiddet olarak adlandırılır. Aile içi şiddet; bir aile üyesinin, diğer aile üyelerinin bağımlılığını ve itaatini sağlamak için birey üzerinde hâkimiyet kurmak, bireyi kontrol etmek ve yönetmek için yaptığı davranışlardır (Ovacık, 2008). Şiddetin insanlar üzerindeki etkileri bedensel, sosyal, psikolojik ve duygusal olabilmektedir. Şiddete maruz kalan kişide çeşitli sakatlıklar ortaya çıkabilir, kırıklar, beyin kanamaları ve iç organ yaralanmaları sonucu ortopedik sorunlar yaşanabilir. Felçler, havale, zekâ özrü ve çeşitli yetersizlikler görülebilir. Aile içi şiddet; kadını intihara sürükleyebilmekte, cinayete kurban gitmesine neden olabilmekte, anne ölümlerini arttırmakta, HIV/AIDS vb hastalıkların yaygınlaşmasını da körüklemektedir. Şiddet, kadının mesleki ve kariyer yaşamını olumsuz etkileyerek onu yoksulluğa ve ekonomik bağımsızlığını kaybetmeye itmekte ve aile yaşamını tahrip etmekte, onların aile yaşamına olan güven ve inançlarını kaybetmektedir. Ayrıca, aile içi şiddet kadınlarda önemli ruh sağlığı sorunlarına yol açabilen bir halk sağlığı sorunudur. Ev içi şiddet yaşayan kadınlarda majör depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu sık görülen psikiyatrik bozukluklardandır (Parmaksızoğlu-Çakır, 2011). Ayrıca, şiddete uğrayan kadının değerleri, nitelikleri, kararları yok olmakta, "ben" duygusunu yitirmekte, benlik saygısı azalmakta, kimlik kaybı görülmekte, sağlık sorunları

artmakta, girişimciliği gelişmediği gibi tam tersine kaybolmaya başlamaktadır. Şiddete uğrayan kadınlar kimlik ve düşünce geliştirmekte zorlanmakta ve toplumsal tavır alışlarda yer alamamakta, kendini suçlamakta, kendi durumunu gerçekçi olarak değerlendirmekten uzaklaşmaktadır. Şiddete uğrayan kadın, korkar ve baskıyı içselleştirir, karmaşık (kompleks) duygular besler ve yalnızlık çeker (KSGM, 2009; Amargi Kadın Akademisi, 2012; Karataş, 2006; www.icrw.org.). Sürekli olarak kocasından şiddet gören kadınlar bir süre sonra şiddeti artık içselleştiriyorlar. Aile içi şiddet sonucunda, kaygı depresyon, travmatik stres bozukluğu, madde kullanımı ve intihar gibi birçok sorun ortaya çıkabilmektedir. Neticede, şiddetin yaşandığı bir aile ortamında bulunmak ileriki dönemde şiddeti uygulayan olmada etkendir. Araştırmalara göre çocukluğunda dövülmüş annelerin, yaklaşık %30-60'ının çocuklarının da ihmal ve her türlü istismara maruz kaldıkları belirtilmiştir (Dolunay, Yıldız, 2013; Dauvergne, & Johnson, 2001; Edleson, 1999; akt: Ovacık, 2008, s. 9).

7. Ülkemizde Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Yapılmış Çalışmalar

Akademik çalışmalar çoğunlukla çocuğun aile içinde şiddet görmesiyle sonraki yıllarda kendi ailesine şiddet uygulaması arasında ya da şiddet mağduru olması arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Özgentürk, Kargın, & Baltacı, 2012). Ülkemizde yapılan "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet" (KSGM, 2009) araştırmasına göre, ülke genelindeki kadınların %39'unun fiziksel şiddet, %15'inin de cinsel şiddet yaşadığı, %42'sinin ise iki şiddetten en az birini yaşadığı sonucu elde edilmiştir. Bu konuda elde edilen bir başka önemli bulgu da kadınlara şiddet uygulayan kişilerin aile üyeleri ve tanıdık kişiler (baba, ağabey, koca, eski eş ve yakın akrabalar) olmasıdır. Yine aynı araştırmaya göre, kadınların %52'si yaşadıkları şiddeti yakın çevreleriyle paylaşırken, sadece %8'i resmi kurum ve sivil toplum kuruluşlarına başvurmuştur. Adalet Bakanlığı'nın 2010 yılı Ağustos ayında yaptığı açıklamaya göre ise, kadın cinayetleri son yedi yılda %1400 artmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Komutanlığı'ndan basına verilen bilgilere göre, 2010 yılının sadece ilk yedi ayında 226 kadın cinayete kurban gitmiş, aynı dönem içinde, 478 kadın tecavüze uğramış, 722 kadın taciz edilmiştir (Çoban-İçağasıoğlu, 2013). TÜİK verilerine göre, cinsel saldırı suçlarında son 5 yılda %30 oranında artış gerçekleşmiş, 2005-2010 yılları arasındaki dönemde 100 binin üzerinde kadın cinsel saldırıya maruz kalmıştır. Yine aynı dönemde, aile içi şiddet kapsamında ise 6423 kadın şiddete maruz kalarak hastaneye kaldırılmıştır. Kadınların %40'ı korktukları için şikâyetçi olmamıştır (www.tbmm.gov.tr). USAK (2012) verilerine göre, ülkemizde kadına yönelik şiddet, en yoğun şekilde şehirlerde kendini göstermektedir. Farklı araştırmalara göre, Türkiye genelinde şehirde oturan kadınların fiziksel şiddete maruz kalma oranları, ilçelerde oturanlara göre yaklaşık %42 oranında daha fazladır. Bu durum, göç, kentleşme gibi unsurların kadına yönelik şiddetin yoğunluğu üzerinde dolaylı bir etkisi olduğunu göstermektedir (Karal & Aydemir, 2012). Ovacık'ın (2008) yapmış olduğu bir araştırmaya göre, aile içi şiddete maruz kalan veya tanık olan 15-18 yaş grubundaki erkek çocuklarda şiddet uygulama davranışının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Karataş'ın (2006) "Aile içi kadına şiddet ve kadın sığınma evleri" konusunda yaptığı bir araştırmada, aile içi şiddete maruz kalan kadınların %89'u sıkıntı, %83'ü kaygı, %75'i korku, %74'ü

yorgunluk ve çaresizlik duygularını yoğun olarak yaşadıkları görülmüştür. Günşen-İçli (1997, s.149-165) ; Kocacık (2001)'ın yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre de, Türkiye'de aile içi şiddet halen yaygın olup, fiziksel şiddete ailelerin %34'ünde, sözlü şiddete ise %53'ünde rastlanmaktadır. Bu durum çaresizliğin kabulü anlamına gelmekte ve şiddete maruz kalanın pasif tutumuna yol açmaktadır

Ağçay (2009)'ın yapmış olduğu araştırma sonucuna göre, kadınların büyük çoğunluğunun şiddete uğradığı, bazı sosyo-demografik özelliklerin şiddeti artırdığı, şiddet sonrası şikâyette zorluk yaşandığı ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun hakkında yeterli bilgiye sahip olunmadığı ortaya çıkmıştır. Arat &Altınay'ın (2009) "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet" konusunda yaptıkları araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'de kadına yönelik şiddetin yaygın bir sorun olarak varlığını halen sürdürmekte olduğu ortaya çıkmıştır. Kadın Dayanışma Vakfı'nın (1995) Ankara'daki gecekondularda yaşayan kadınlar arasında yaptığı bir araştırma, kadınların %97'sinin kocalarının saldırısına uğradığı; Kocacık'ın (2004) yaptığı araştırmada, görüşülen 695 kadının %54'ü ailelerinde şiddet gördüklerini, şiddet gördüğünü söyleyenlerin %35,2'si en az 4 yıl ve daha fazla zamandır şiddete maruz kaldıklarını söylemiştir. Yıldırım (1998)'ın yaptığı araştırmada 112 kadın ile görüşülmüş, şiddete uğrayan kadınların %91'inin kocalarından, %8,9'unun babalarından şiddet gördüklerini söylemişlerdir. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün (2000-2005) verilerine göre, Türk kadını son 2 yılda ortalama 3 dakikada bir "şiddet içerikli suç"la karşılaşırken, bu olaylarda toplam 1985 kadın yaşamını yitirmiştir (AAK, 1995; www.tbmm.gov.tr/; www.turkhukuksitesi.com; www.kadinayoneliksiddet.org).

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyada ve Türkiye'de şiddetin gerçek boyutları tam olarak bilinmemektedir. Kadının ilerlemesi ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanması bir insan hakları sorunudur. Özellikle aile ilişkilerinin özel kabul edilmesi, şiddet deneyimlerinin gizlenmesi bu bilinmezlikte önemli faktörlerdir. Şiddetin tartışılmaya ve sorunsallaştırılmaya başlandığı ilk dönemlerde, sadece alt sosyo-ekonomik düzeye ait olan insanların ilişkilerinde görülen bir olgu olduğuna inanılıyordu. Yapılan araştırmalar şiddetin her sosyo-ekonomik düzeyde görülebilen bir fenomen olduğunu ortaya koymuştur (Bütün, 2002). Gizli bir sağlık sorunu olan kadına yönelik aile içi şiddet, toplumda yaygın olarak yaşanmakta ve kadının fiziksel, ruhsal bütünlüğünü tehdit etmektedir. Aile içi şiddet kadınlarda sakatlığa ve ölüme yol açabilen, bir halk sağlığı sorunudur. Bu nedenle sorunun, bir sağlık sorunu olarak tanımlaması ve acil önlemler alınması gerekmektedir. Türkiye'de aile içi şiddet yaşayanların korunması ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır; ancak bu düzenlenmelerin pratikte uygulan(a)maması ve mağdurlara güvenli yaşam alanları olan sığınakların sağlanmaması nedeni ile çok sayıda kadın uzun süre kötü muamele ve şiddet yaşamaktadır (Yüksel, 2009). Kadına karşı şiddet değişik boyutlarıyla günümüzün en ciddi sosyal problemlerinden biri olarak ön plana çıkmıştır. Kadına yönelik şiddetle mücadele gerek uluslararası yükümlülükler gerekse ulusal mevzuattaki düzenlemeler kapsamında, devletin öncelikli sorumluluklarından biridir. Kadına yönelik şiddet, kadın ile erkek arasındaki eşitsiz güç ilişkilerinden kaynaklanan ve temel bir hak olarak yaşam hakkı ihlalleriyle sonuçlanan süreğen bir olgudur (Eren & Gelmez, 2013). Kadınların kimi zaman kapalı kapılar ardında kimi zaman da aleni olarak dayak,

tecavüz ve hatta sistematik işkenceye maruz kaldığı bilinmektedir. Saldırgan, bazen bir aile ferdi, bazen bir tanıdık ve bazen de erkek arkadaş olabilmektedir. Kadına karşı şiddet büyük oranla evde olmasının yanında; sokakta, kafeteryada, insanların toplu olarak yaşadığı çeşitli sosyal alanlarda da görülebilmektedir. (Sümer, 1997; Sayıl, 1994). Aile içi şiddet konusuna dikkat çekilmesi, olası risk faktörlerinin belirlenerek şiddetin önlenmesi, şiddet durumunda gerekli tedbirlerin alınması ve çeşitli hizmetlerin yapılandırılması oldukça önemlidir. Kadına yönelik şiddetle mücadelede kadının statüsünün geliştirilmesi öncelikli ele alınan konulardandır. Türkiye genelinde kadınların maruz kaldıkları toplumsal cinsiyet eşitsizliğini etkileyen en önemli faktörlerden biri eğitimdir. Öte yandan, değişen toplumsal yapı, kadının statüsünün hayatın farklı alanlarında da gelişmesi yönünde beklentileri beraberinde getirmektedir (www.usak.org.tr).

Aile içi şiddet, yaygınlığı tam olarak bilinemeyen, aile mahremiyetinin bir unsuru olarak görülerek gizlenen, bu sebeple de mücadele edilmesi ve önlenmesi güç bir olgudur (Hodoğlugil & Akın, 2003). Gerek dünyada gerekse Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik gittikçe artan çabalara rağmen, bu sorun kadının ve toplumun gelişmesinin önünde ciddi bir engel olarak varlığını sürdürmektedir. Her gelir ve öğrenim düzeyinde, her yaşta, evli, bekâr ya da boşanmış kadınlar şiddete maruz kalabilmektedir. Uygar ülkelerin çoğunda kadınlar görülmemiş şekilde hızla politik haklarını kazanmışlar fakat kadın başka bir açıdan sömürüye açık hale getirilmiştir (Önal, 2013, s.41). Hak ve özgürlükler karşısında kadınların sorumluluk ve ödevlerinin bilincinde olması büyük önem taşımaktadır. Kadınların sahip oldukları haklar, uluslararası ve ulusal anlamda güvence altına alınmış olsa da kadınlar hala toplumda özel alana hapsedilmeye devam etmektedir. Kadınların bugün ikincil konumda yer almasının nedeni ataerkil zihniyettir. Erkekler için farkındalık yaratmaya yönelik çalışmalarda daha çok rol almaları beklenebilir. Bu bilincin yaratılmasında eğitim ve kültür politikasının dışında kadın örgütlerine de büyük görevler düşmektedir. Kadınların kendi sorunlarına sahip çıkmaları ve her düzeyde örgütlenmeleri kaçınılmaz bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır (Çitçi, 1997). Bireylerin yaşamında kaçınılmaz olarak kendini gösteren şiddet ve öfke davranışı ve kontrolü ile başa çıkmak ve çatışmaların çözülmesi konularında sosyal becerilerin, iletişim becerilerinin ve empati becerilerin kazandırılması ve geliştirilmesi önemli bir faktördür. Bunun için, yasal düzenlemelere, koruyucu, önleyici ve müdahale edici çalışmalara, şiddete uğrayan kurbanlara yönelik koruma ve destek programlarına, öte yandan toplumsal duyarlılığın ve toplumsal bilincin arttırılmasına ve daha ahlaklı ve vicdanlı bireyler yetiştirilmesine önem verilmelidir.

Aile içinde kadına karşı şiddetin boyutları ve içeriği yerine göre değişse de konu gelişmiş ülkeler dâhil birçok toplumun ortak problemi olarak varlığını sürdürmektedir. Kadına yönelik şiddet suçlarının pek çoğu, gizli saklı kalmaktadır. Kadınlar sonraki yaşamlarına duydukları güvensizlik ve güvencesizlik nedeniyle güvenlik güçlerine ve adalete başvurmamaktadırlar. Aynı nedenle boşanmaya da uzak durmaktadırlar. Kadınların güvenli gelecek duygusunu edinmelerine gerek vardır. (www.amnesty.org.tr). Kadınlara yönelik şiddet hala devam etmektedir. Çünkü, şiddetin çoğu ev duvarları içerisinde meydana gelmektedir. Hatta birçok kişi, aile içinde kadına yönelik şiddeti, erkek ve kadın arasında rutin bir ilişki olarak görmektedir (www.icrw.org). Kadının tek başına vereceği mücadele,

sorunun çözümü için yeterli değildir. Kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele toplumsal, sosyal, psikolojik, ekonomik ve politik müdahaleyi gerektirmektedir. Bu alanlarda gerçekleştirilecek eş güdümlü ve çok yönlü çalışmalar sorunun çözülmesine katkı sunacaktır (KSGM, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı, 2008-2013; http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/html, Rosenberg, 2004; Hürriyet Aile Şiddete Son, 2010; Korkut, 2004).

KAYNAKÇA

Ağçay, G. (2009), "*Sakarya İlindeki Kadınların Aile İçi Şiddete Uğrama Durumları ve Yasal Sorumlulukları Hakkında Bilgi Düzeyleri"*, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Akın, A. (2008), "*Kadına Yönelik Şiddet*". Kadın Sağlığı Kongresi, 20-22 Mart 2008, Ankara.

Akkya-Şahin, G. (2010), *"Aile İçi Şiddet Kavramı ve Aile İçi Şiddetin Uluslararası ve Ulusal Hukuki Belgelerdeki Düzenlemesi".*Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Amargi Kadın Akademisi. (5 Eylül 2008), "*Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları",* http://www.amargi.org.tr. (Erişim tarihi: 20.06.2012).

Altınay, A. G. & Arat, Y. (2009), "*Violence agains women in Turkey. A nationalwide Survey".* Punto Yayınları, İstanbul.

Aile Araştırma Kurumu. (1997), "*Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet Uygulaması".* Bilim Serisi:113, Başbakanlık Basımevi, Ankara.

Bayken, Fidan, Hazer, Aygin, Yıldırım, Hayır, Şimşek. (2009), *Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi*, Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü, Kongre Bildirileri, III. Cilt, Sakarya.

Batuk H.İ. (2002), "*Kadına Yönelik Aile İçi Şiddette Sosyo-Demografik Özellikler ve Adli Tıbbi Yaklaşım*". T.C. Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, İstanbul.

Birleşmiş Milletler (UN), "*Kadına Karşı Aile İçi Şiddetin Ortadan Kaldırılması",* 22 Aralık 2003 tarihli ve 58/147 sayılı kararı, New York, USA.

Budak S. (2000), "*Psikoloji Sözlüğü*", 1. Baskı, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

Bütün C. (2002), "*Kadına Yönelik Ölümle Suçlanan Şiddetin Değerlendirilmesi*". T.C. Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, İstanbul.

Çelik, G. (2013), "*Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklere Yönelik Grup Çalışması: Bilişsel-Davranışçı Yaklaşımla Yapılandırılan Grup Sürecine Bakış*", Aile ve Kadın Sempozyumu, Kırıkkale, 16 Mayıs 2013.

Çitçi, O. (1997), "*20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek",* 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, 1. Basım, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları. Yayın No: 285. s. 571-582, Ankara.

Çoban-İçağasıoğlu, A. (2013), "*Kadın Sığınma Evlerinde Sosyal Hizmet Uygulamaları*", Aile ve Kadın Sempozyumu, Kırıkkale, 16 Mayıs 2013.

Develioğlu, F. (1993), "*Osmanlıca ve Türkçe Lügat"*, 11. Baskı, Aydın Kitabevi, Ankara.

Dolunay, Ş., Yıldız, S. (2013), "*Kadına Yönelik Şiddet Algısı-Kadın ve Erkek Bakış Açılarıyla*", Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara.

Eren-Hatipoğlu, B. & Gelmez-Özateş, Ö. S. (2013), "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kadınlarla Bilinç Yükseltme Çalışmaları"*. Aile ve Kadın Sempozyumu, Kırıkkale,16 Mayıs 2013.

Eryılmaz G. (2001), "*Aile İçi Şiddet, Kadın Sağlığı ve Hemşirelik*". Cumhuriyet Üniversitesi, Tıp Fakültesi Dergisi, 5 (2), 19- 24.

Gümüşçüoğlu, F. (2009), "*Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet*". Türkiye'de Bilim ve Kadın Kongresi Bildirileri, (Haz.) G. Naymansoy, Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.

Günşen-İçli, T. (1997), "*Türkiye'de Kadın Suçluluğunun Aile İçi İlişkiler ve Aile Yapısı Açısından İncelenmesi"*, 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, 1. Basım, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları. Yayın No: 285. Ankara.

"*Her Yönüyle Şiddet Çalıştayı*". Dicle Üniversitesi, Diyarbakır, 19-20 Nisan 2012.

Heisse, L. (1993), "*Violence Against Women; The Hidden Burden*". World Health Statistics Quarterly, 46 (1), pp.14-22.

Hodoglugil, N.Ş. & Akın, A. (30 Kasım 2008), "*Cinsiyet Eşitliği, Barış Ve Gelişme Yolunda Pekin+5 Sonuçları ve Türkiye'de Durum"*. http://www.turkhukuksitesi.com (Erişim Tarihi: 22.05.2012).

Hornor G. (2005), "*Domestic Violence and Children*". Journal of Pediatric Health Care, 19 (4), pp.206-212.

Hürriyet Aile İçi Şiddete Son. (2010), "*Kurumlararası İşbirliği Değerlendirme Raporu"*, Doğan Yayın Holding, Ankara, http//dosyalar.hurriyet.com.tr/aileicisiddet, (Erişim Tarihi: 01.07.2012).

International Center For Research on Women. (2005), "*Violence Against Women Must Stop",* http://www.icrw.org/files/publications/Violence-Against-Women, *(* Erişim tarihi: 22.05.2012).

"*Kadına Yönelik Şiddet Sayacı-İstatistiksel Bilgiler*". (05.03.2004), http://www.amnesty.org.tr, (Erişim Tarihi: 21.05.2012).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, "*Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı"*, Ankara, 2008.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, "*Türkiye'de Kadının Durumu"*, Ankara, 2012.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, "*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015*", Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2008.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, "*Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı*", Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, Eylül 2008-2013.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması",* Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Özet Rapor, Ankara, 2009.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Müdürlüğü, "*Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri,* Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2008.

Karal, D. & Aydemir, E. (2012), "*Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet",* Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Sosyal Araştırmalar Merkezi, USAK Rapor No: 12-01. Ankara: USAK Yayınları.

Karataş, S. (2006), "*Ailede Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri*", TODAİE, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Kaypakoğlu, S. (2010), "*Cinsiyet Farklılıkları Güç ve Çatışma*", Derin Yayınları, İstanbul.

Kılıçarslan, F. (29 Kasım 2012), "*Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri*", Röportaj, http://www.aktuelpsikoloji.com/haber.php?haber_id=12916, (Erişim Tarihi: 22.02.2013).

Kocacık, F. (2001), "*Şiddet Olgusu Üzerine",* Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2 (1), 1-7.

Korkut, F. (2004), "*Saldırganlık, Şiddet, Zorbalık ve Önleme. Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma",* Anı yayıncılık, Ankara.

Meit, S. S., Fitzpatrick, K. M., Selby, J. B. (2007), "*Domestic Violence: Intimate Partner Violence*", In:Textbook of Family Medicine. (7th edit). Philadelphia, Saunders, Elsevier.

Ovacık, A. C. (2008), "*Aile İçi Şiddetin Erkek Çocuğun Şiddet İçeren Suç İşleme Davranışına Etkileri*", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü.

Önal, S. (2013), "*Kadının Değeri: Felsefi Bir Deneme*". Aile ve Kadın Sempozyumu, 16 Mayıs 2013, Kırıkkale.

Özgentürk, İ., Kargın, V. & Baltacı, H. (2012), "*Aile İçi Şiddet ve Şiddetin Nesilden Nesile İletilmesi*", *Polis Bilimleri Dergisi,* 14 (4), 55-77.

Parmaksızoğlu-Çakır, A. (2011), "*Aile İçi Şiddet Mağduru Olup Boşanma Sürecinde Bulunan Kadınlarda Travma Sonrası Stres Belirtileri ve İlişkili Özellikler"*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.

Passant, K. H. (2013), "*Sexual Harasment in Egypt as Violence Against Women*". Aile ve Kadın Sempozyumu, , 16 Mayıs 2013, Kırıkkale.

Rosenberg, M. B. (2004), "*Şiddetsiz İletişim: Bir Yaşam Dili",* 1. Basım, (Çev). Şen, G. & Tuna, M., Sistem Yayıncılık, İstanbul.

Sallan-Gül, S. (2012), "*Türkiye'de Kadın Sığınmaevleri: Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı?",* Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

Sayıl, I. (1994), "*Bir Ruh Sağlığı Olarak Şiddet",* Kriz Dergisi, 2 (2), 272-276.

Subaşı, N., Akın, A. (2003), "Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları", (içinde) Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara

Sümer, N. (1997), "*Kültür, Yasa ve Aile İçi Şiddet"*. 20.Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, 1. Basım, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları. Yayın No: 285, Ankara.

Timisi, N. (1997), "*Aile İçi Şiddet: Bir Sosyolojik Yaklaşım,*. 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, 1. Basım, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları. Yayın No: 285, Ankara.

Türk Ceza Kanunu (TCK). (2011). "*Türk Ceza Kanunu*". Seçkin Yayınları, Ankara.

Ünsal G. (2005), "*Aile İçi Şiddet*", Aile ve Toplum Eğitim–Kültür ve Araştırma Dergisi, 2 (7), 85-93.

World Health Organization (WHO). (2005), "*Multi-country Study on Women's Helath and Domestic Violence Against Women: Initial Results on Prevalence"*. Health Outcomes and Women's Responses", Geneva.

World Health Organization. (WHO). (2002), "*The word Health Report. Reducing Risks, Promoting Healthy Life",* http://www.who.int/whr/2002/en/whr02en.pdf, *(*Erişim Tarihi: 22.05.2012).

Türkiye İstatistik Kurumu. (TÜİK). (2012), "*İstatistiklerle Kadın*". Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.

Wang, S., An, L. & Cochran, S. D. (2002), "*Women's Health*". Oxford Textbook of Public Health. London, Oxford University Press.

Yıldırım, A. (1998), *"Sıradan Şiddet: Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları",* Boyut Kitapları, İstanbul.

Yüksel, Ş. (2009), "*Travmatik Yaraların Açığa Çıkmasında ve Onarılmasında Görüşme Ortamı*", Klinik Gelişim, 22 (4), 11-17.

http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/html/120/, "*Kadina Yönelik Aile Ici Siddetle Mucadele Ulusal Eylem Plani*", (Erişim Tarihi: 21.06.2012).

http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/html/119/, "*Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı*", (Erişim Tarihi: 20.06.2012).

http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/kadininstatusu.gov.tr/mce/eski_site/Pdf/siddet_handbook.pdf, (Erişim Tarihi: 18.09.2013).

http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=104757, "*Meclis Haberleri*", (Erişim tarihi:19.09.2013).

http://www.kadindayanismavakfi.org.tr/konular/aile-ici-siddetle-mucadele, Aile İçi Şiddetle Mücadele, "*Aile İçi Şiddet/Kadına Yönelik Şiddet Nedir?",* (Erişim Tarihi: 24.06.2012).

http://www.usak.org.tr , "*Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Raporları"* (USAK), (Erişim tarihi:19.09.2013).

http://www.who.int/violenceprevention/en/, *"Violence Prevention The Evidence",* (Erişim tarihi: 03.05.2014).

http://www.kadinayoneliksiddet.org/, "*Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*", (Erişim tarihi: 18.11.2014).

http://www.siginaksizbirdunya.org/kadina-karsi-siddetle-mucadele/47- "*Kadına Yönelik Şiddet Nedir*?", (Erişim tarihi: 18.11.2014).

http://tr.wikipedia.org/wiki/, *"Kadına Yönelik Şiddetle Uluslararası Mücadele Günü",* (Erişim tarihi: 18.11.2014).